

Концепція правової картини світу має задаватися образом права, представленим в існуючій правосвідомості. Вона складається із взаємодії наступних моментів:

1) теорій різного рівня, в тому числі й філософського, а також правової ідеології, включаючи її втілення у двочлій конституції;

2) нормативних документів, що належать різним рівням правового регулювання;

3) буденного досвіду, що має справу із проявами правового життя – правопорушеннями, практикою дотримання прав людини, дозволяє будувати гіпотези, версії і відчувати, що уявлене в них відбувається насправді.

Правова картина світу є одним із професійних образів світу. Формування правової картини світу, соціально та когнітивно адекватної його реальностям, здатне слугувати орієнтовною основою для ефективної діяльності людини в цьому світі. Характерною рисою правової картини є її багаторівнева, ієрархічна структура, елементарною складовою якої є одичне нормативне положення, тобто норма, припис. Сукупності нормативних положень в їх цілісності і системності утворюють об'єктивне право тієї чи іншої картини.

Список використаних джерел:

1. Степин В.С. Идеалы и нормы в динамике научного поиска. / Идеалы и нормы научного исследования. - Минск: Изд-во БГУ, 1981. - С.10 - 64.

2. Хайдеггер М. Время картины мира // Мартин Хайдеггер. Исток художественного творения / Пер. с нем. Михайлова А.В. – М.: Академический Проект, 2008. – С. 259 – 301.

3. Simpson L. C. Technology, time and the conversation of modernity. – Routledge, 1995. - 232 p.

СПЕЦИФІКА РЕНЕСАНСУ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА У ВІЗАНТІЇ

Меленко С.Г.,

доцент кафедри теорії та історії держави і права Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, кандидат юридичних наук

У сучасній науковій літературі переважає думка, що сформульовані та теоретично обгрунтовані давніми грецькими мислителями філософські ідеї державно-правового змісту набули свого подальшого розвитку в філософсько-правовій думці Римської імперії. Зазначимо, що дане судження має власне раціональне обгрунтування, але при більш детальнішому розгляді вказаної проблематики впливають певні специфічні обставини, що потребують уточнення загальноприйнятого судження з метою дослідження його історичної, філософської та правової складових.

З історії Риму відомо, що до смерті в 395 році імператора Феодосія I Великого, територія Римської імперії була фактично єдиною і всі її складові частини розвивалися в єдиному державно-правовому просторі. Але вже починаючи з 395 року Римська імперія розпадається на Західну і Східну частини, та слід зауважити, що за своєю суттю такий розпад не був не стійким [4; с.299]. Східна частина у науковій літературі отримала назву «Візантія». Зазначений термін, на наш погляд, є дещо некоректним, адже ця держава до останнього дня власного існування гордо носила назву Священної Римської імперії. У руслі зазначеної проблематики О.М.Величко зазначав, що в західній науці вже давно стало правилом хорошого тону говорити про римське право тільки в контексті його рецепції германськими народами та забувати про те, що воно жило власним життям та розвивалося на протязі тисячоліття, з IV по XV ст. на Сході [2; с.15]. Наукова концепція стосовно того, що під римським правом слід виключно розуміти нормативно-правові пам'ятки Західної Римської імперії, на наш погляд, є, деякою мірою, невірною, адже керуючись її приписами слід відкинути, як не римське, право Східної Римської імперії –

Візантії. Але у даному випадку ми нашо вхуємося на ряд суперечностей, адже в такому разі славновзвісний «Кодекс Юстиніана», а також «Пандекти» та «Інституції» слід виключити з обсягу джерел римського права, адже вони були складені на візантійських теренах, не говорячи вже про те, що сам Флавій Петро Савватій Юстиніан, або Юстиніан Великий був імператором саме Східної Римської імперії. Але у руслі зазначеної проблематики слід звернути увагу на той факт, що вказані нормативно-правові джерела згодом піддалися рецепції в структуру джерел права Західної Римської імперії, та склали основу німецького, англійського та французького права. У даному випадку можна констатувати ту обставину, що у випадку неспорідненості правових систем двох частин Римської імперії процес рецепції нормативних джерел Заходу і Сходу був би вкрай проблематичним, а то й неможливим. Із зазначеного випливає, що нормативно-правові складові як Заходу так і Сходу Римської імперії, походять з єдиного, спільного джерела та були тісно пов'язаними. Також слід звернути увагу на той факт, що з моменту поділу імперії на Захід та Схід, правова система Заходу почала зазнавати впливу з боку правових традицій, вироблених народами, які увійшли до її складу – зокрема германських племен та інших національних груп [4; с.299]. У той же час право Візантії, продовжувало розвиватися у власному руслі зазнаючи незначного впливу із зовні, та продовжуючи розвивати вихідні традиційні правові інститути. У даному випадку, у якості прикладу, слід навести гіпотезу сформульовану О.М.Величком, який вказував на те, що зовні візантійське право прагнуло зберегти у собі класичні римські риси, але в ідейній своїй частині воно все більш відходило від «праотця», зокрема візантійська традиція оберігаючи структуру та систему права, основні поняття та інститути, юридичну техніку та саму логіку правових конструкцій, почала вкладати у них якісно новий зміст, і саме тому візантійське право перестало бути римським правом [2; с.18]. У чому ж криється зазначений феномен? На нашу думку у даному випадку слід застосувати аксіологічний підхід, завдяки якому можна побачити, що, як зазначав О.М.Величко, давньоримське право взагалі не мало ніякої глибокої внутрішньої ідеї. Як відомо римляни ніколи не мудрували, на зразок греків, і практично нічого не внесли у філософію, в тому числі й у філософію права. Для римлян відчуття права було відчуттям власного панування, накладення сили на зовнішній предмет та збереження за собою плодів завойованого [2; с.18]. Саме тому, на наш погляд, у Римі й набули свого деталізованого розвитку основні інститути цивільного права, яке, перш за все, урегульовувало приватні суспільні відносини товарно-грошового змісту. Філософська ж складова права з'являється в Римі після завоювання грецьких земель, у наслідок чого на теренах імперії можна було спостерігати ренесанс філософських ідей сформульованих стоїками. Але і у даному випадку давньоримська ідеологія стосовно поширення своєї влади на максимальну можливу кількість територій та підкорення якнайбільшого числа «варварів», проникала до філософських ідей римських стоїків. Це, зокрема, чітко можна прослідкувати на прикладі формування ідей космополітизму, коли увесь світ проголошувався однією державою, підданими якої повинні бути всі люди [5; с.109-110]. Не важко здогадатися, що цією всевітньою, глобальною державою римські стоїки бачили саме власну імперію. Фактично у Західній Римській імперії було проголошено культ держави – від інституту громадянства і до релігійних культів – усе повинно було служити на її користь. У той же час Східна Римська імперія, зазнавала впливу з боку соціальних груп, що населяли сусідні територіальні утворення. Зокрема серед народів, що проживали на Сході широкого розповсюдження набули культи, що тісно сплітали в одну структуру поняття релігії, закону та держави, яка не проголошувалася квінтесенцією людського буття, а була лише однією з його складових частин, нарівні із іншими. У даному випадку ми можемо спостерігати неспівпадіння

ціннісних орієнтирів Західного Римського раціоналізму та духовності Східної Римської імперії, й у світлі даної проблематики слід вказати на наукову близькість розташування до східно-римської філософії грецької політичної думки. На основі визначення нових ціннісних орієнтирів Візантія відійшла від суворих догм раціоналізму і головними проголосила ідеї справедливості та загального блага. Саме завдяки цьому можна спостерігати ренесанс давньогрецької філософії права на теренах Східної Римської імперії, і це не є чимось надзвичайним, адже слід також зауважити, що основну масу населення Візантії складала греки, які будучи «генетичними» носіями, продовжили розвиток давніх філософських та правових традицій своїх попередників, щоправда додавши до них християнсько-релігійної догматики.

Стосовно самої візантійської філософії зазначимо, що на сьогодні вона ще недостатньо вивчена. На початку ХХ ст. В.С. Вальденберг зазначав, що тільки дуже мала кількість авторів зупинялася на проблематиці визначення загальної формули, у якій були б охарактеризовані ідентифікуючі риси візантійської філософії як такої, чи у контексті її порівняння із західноєвропейською філософією [1; с.38]. З цього приводу Л.Бриссон зазначав, що велика кількість текстів, важливість котрих очевидна, все ще залишається неопублікованою, а серед тих, що були видані дуже мала частина стала об'єктом справжнього критичного видання [3; с.823]. Фактично складається двояка ситуація – з одного боку ми констатуємо факт існування великої кількості праць візантійських філософів, а з іншого – незаперечно є та обставина, що переважна більшість з них не були опубліковані, а ті що й вийшли друком – не піддавалися ретельному науковому аналізу, у наслідок чого дослідження візантійської філософсько-правової думки є досить складним процесом, який через брак джерельної бази навіть ризикує частково втратити власну об'єктивність.

Список використаних джерел:

1. Вальденберг В.Е. История византийской политической литературы в связи с историей философских течений и законодательства / Подгот. изд. В.И.Земсковой. Науч. консультант И.П.Медведев. – Санкт-Петербург: ДМИТРИЙ БУЛАНИН, 2008. – 536с.
2. Величко А.М. Идея права в Византии // Северо-Кавказский юридический вестник. – Ростов-на-Дону, 2011. – №1. – С.15-18.
3. Канто-Спенсер, Барнз Дж, Бриссон Л, Брюнсвиг Ж, Властос Г. Греческая философия. – Т.2. – Москва: Греко-латинский кабинет Ю.А.Шичалина, 2008. – 978 с.
4. Соколов В.В. Философия как история философии. – Москва: Академический Проект, 2010. – 843с.
5. Шершеневич Г.Ф. История философии права. – Москва, 1906. – 461с.

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ЗАСАДА ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Луцький М.І.,

доцент кафедри церковно-канонічних та державно-правових дисциплін Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, кандидат юридичних наук

Справедливість є однією з найважливіших філософсько-правових категорій, смислове значення якої тісно заємопов'язане із демократією, рівністю, свободою, відповідальністю та системою правових норм і державним устроєм. Зміст означеної категорії певною мірою безпосередньо і опосередковано віддзеркалює правовідносини у державі, суспільно-політичні, соціально-економічні і соціокультурні умови життєдіяльності суспільства, тенденції його розвитку. У сучасному українському державотворенні процес інституалізації справедливості, свободи і відповідальності знаходиться в стадії становлення.